

מורשת בדרך ערך מערך שיעור לכיתות תיכון

הפעלה מתוך החוברת: מערכי שיעור אשר פורסמה בערכת הנצחה לבתי ספר בהוצאת: עמותת מור"ג להנצחת שמו ומורשתו של רחבעם זאבי (גנדי), 2009

מעריך שיעור לתלמידי תיכון מורשת בדרך ערך – התנקשויות פוליטיות בארץ ובעולם

מבוא:

מעריך זה מהווה מעריך המשך לתלמידי תיכון אשר עברו את פעילות ההיכרות "גנדי – אלוף נעוריה של המולדת". (יחידה א' בחוברת זו, לוחות הפעלה 17-24).
יחידה זו עוסקת ברצח רחבעם זאבי (גנדי) הי"ד ובהתנקשויות פוליטיות של מנהיגים נוספים: יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג ואנואר סאדאת.

מטרת הפעילות:

הקניית ידע אודות הערכים אותם הובילו אישים ומנהיגים אשר נרצחו בשל אמונתם, דיעותיהם ותפיסת עולמם.

קהל יעד: תלמידי תיכון

סוג הפעלה:

1. משימה בית מתוקשבת – בנושא התנקשויות פוליטיות.
2. בניית "עץ ערכים" קבוצתי

הכנות לפעילות - משימת בית מתוקשבת לתלמידים:

התלמידים יתבקשו לאסוף מידע אודות התנקשויות פוליטיות בארץ ובעולם.
פעילות מומלצת באתר סנונית: "והספינה שטה" בכתובת: <http://www.snunit.k12.il/assassinations/mavo.html>
האתר עוסק בסקירת מקרי רצח והתנקשויות פוליטיות ומציג מידע מורחב אודות: הביוגרפיה והרקע לרצח, נסיבות הרצח והמציאות שנוצרה בעקבות הרצח.
באתר זה התייחסות רחבה למנהיגים הבאים: גדליהו בן אחיקם; יוליוס קיסר; אטילה מלך ההונים; ז'אן-פול מארה; אברהם לינקולן; פרנץ פרדיננד; רוזה לוקסמברג; מייקל קולינס; וולטר רטנאו; מהאטמה גנדי; עבדאללה בן חוסיין; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג; אנואר סאדאת; יצחק רבין ורחבעם זאבי.
הפעילות באתר מזמינה את התלמיד לחקור מהי התנקשות פוליטית; לברר מהם התנאים שבהם עלולה להתרחש התנקשות פוליטית, לבחון את שאלת המניע ולהתבונן כיצד משפיע רצח מנהיג על עמו.
מומלץ לחלק את המשימה בין התלמידים באופן כזה בו כל 5-6 תלמידים יבצעו סיכום על מנהיג אחד, וכן לקבוע מראש מיהם התלמידים אשר יערכו את המצגת המסכמת בפני הכיתה.
הנחיות לעבודת בית בשילוב אתר זה מוצגות בעמוד 99.

הכנות לפעילות – מנחה:

- הכנת ציוד

ציוד לפעילות:

- דפי משימה לקבוצות
- דפי מידע על המנהיגים שנרצחו

מבנה הפעילות:

חלק א': תקציר על התנקשויות פוליטיות של: יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג; אנואר סאדאת ורחבעם זאבי – מתבצע ע"י התלמידים ומבוסס על עבודת בית מוקדמת. (כ- 25 דקות)
חלק ב': עץ ערכים – בניית עץ ערכים של המנהיגים אשר נרצחו על אמונתם ודיעותיהם. (כ- 15 דקות)
חלק ג': סיכום הפעילות. (כ 5 דקות)

מהלך הפעילות:

שלב א': התלמידים יגישו בסבב מצגת אודות 6 מנהיגים: יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג, אנואר סאדאת, רחבעם זאבי.

ההרצאה מבוססת על עבודת בית מוקדמת והכנה של מצגת למשך כ 5 דקות אשר תעסוק בביוגרפיה של המנהיג, נסיבות הרצח, התנאים אשר נוצרו לאחר הרצח ומערכת ערכיו של המנהיג.
ניתן לשלב במצגת: סרטון קצר אודות הרצח, תמונות, כתבות ופריטי מידע נוספים.

שלב ב': המנחה יחלק את הכיתה לקבוצות בנות 3-4 תלמידים. מומלץ לעבוד בקבוצות קטנות בכדי לאפשר יצירת שיח ודיון בו יתאפשר מרחב לביטוי אישי של כל תלמיד.

המנחה יחלק דפי "עץ ערכים" בו התלמידים ירכזו את המידע המוצג וכן דפי מידע אודות המנהיגים שנרצחו. התלמידים יסמנו ע"ג "עץ הערכים" את הנתונים המרכזים לגבי כל מנהיג וידונו בשאלות:

- מהם הערכים המרכזיים בהם דגל מנהיג זה?
- האם נרצח בשל דעותיו?
- האם הרצח שינה את המציאות של הסביבה בה המנהיג נרצח?
- ביטויי הערכים של המנהיג הנרצח – המנהיג כסמל.
- איזה היבט מוסרי ממערכת ערכיו של מנהיג זה אני מאמץ/ מעריך במיוחד.

שלב ג': המנחה יסכם את הפעילות ויצג את מערכת הערכים של ששת המנהיגים בעץ מרכז אחד אשר יוצג בלוח הכיתה.

דגשים בסיכום הפעילות:

- א. מהם הערכים המרכזיים אותם ייצגו המנהיגים שנרצחו?
- ב. איזה סמל כל אחד מהמנהיגים מייצג?
- ג. מהי המורשת שהשאירו לדורות הבאים?
- ד. האם הרצח שינה את המציאות בהתאם לכוונות המתנקשים?
- ה. רצח פוליטי הוא רצח של מנהיג מדיני – נשיא, ראש ממשלה, שר, פעיל פוליטי או אידאולוג. מבחינה לאומית והיסטורית יש לרצח משמעות כבדה עד כדי שינוי גורל עמים ומדינות. מדוע רצח פוליטי הינו כה משמעותי?
- ו. מהם היו המניעים לביצוע הרצח? (נקמה אישית; תעמולה; שאיפה להפיכה פוליטית/ צבאית).
- ז. האם ניתן לזהות חוט מקשר בין המנהיגים אשר נרצחו?

דף הכנה לתלמיד – התנקשויות פוליטיות

מטרות:

1. יצירת מצגת/ סיכום אודות מנהיג אחד מתוך ששת המנהיגים אשר נרצחו על אמונתם, דיעותיהם והאידיאולוגיה אותה ייצגו: יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג, אנואר סאדאת ורחבעם זאבי.
2. איסוף מידע אודות: א. הביוגרפיה של המנהיג; ב. נסיבות הרצח; ג. השפעות הרצח. ד. מערכת הערכים והאידיאולוגיה של המנהיג.

איסוף מידע:

1. מומלץ לבקר באתר מבית סנונית בכתובת: <http://www.snunit.k12.il/assassinations/mavo.html>. האתר עוסק בסקירת מקרי רצח והתנקשויות פוליטיות ומציג מידע מורחב אודות: הביוגרפיה של המנהיגים, הרקע לרצח, נסיבות הרצח והמציאות שנוצרה בעקבות הרצח.
2. ניתן לאסוף מידע גם באנציקלופדיה ויקפדיה (בערך התנקשויות פוליטיות) – מוצג מידע מורחב אודות רציחות פוליטיות;

מבנה הסיכום:

המצגת תקיף כ – 4-5 עמודים בהתאם למבנה הבא:
הגדרה: מהו רצח פוליטי?

שם המנהיג

ביוגרפיה חיים - תקציר ביוגרפיה, נקודות ציון מרכזיות בחייו, תפקידים ציבוריים, תרומתו למולדתו ולעמו.
נסיבות הרצח - כיצד נרצח?

זהות המתנקשים - מי הם הרוצחים? מה עלה בגורלם?

המניעים לרצח - מה היו המניעים לרצח?

תגובות - כיצד הרצח התקבל ע"י אזרחי מולדתו של המנהיג? דעות, תגובות, ביטויי אבל.

השפעות הרצח - כיצד הרצח השפיע על המציאות הפוליטית, אזרחי המדינה והתנועה אותה הוביל.

מערכת ערכים - הגדרת הערכים המרכזיים של המנהיג והבסיס האידיאולוגי בו דגל.

המנהיג כסמל - כיצד המנהיג נחרט בזיכרון הקולקטיבי? איזה סמל מייצג כיום בתודעה הציבורית?

מורשת המנהיג - מהי מורשת המנהיג לדורות הבאים?

הסיכום יוגש למחנך כעבודת בית.

הגשת מצגת פרונטאלית:

תלמידים אשר נבחרו לערוך מצגת בכיתה, יכינו בנוסף לעבודת הסיכום, גם את שלבי המצגת, ותהליך ההרצאה בכיתה.
אורך המצגת בכיתה: כ 5 דקות.

עץ ערכים א'

הצטיידו בדפי מידע אודות ששת המנהיגים:

יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג, אנואר סאדאת ורחבעם זאבי.

צינו ע"ג עץ הערכים את המידע הבא:

- שם המנהיג (בצד שמאל)
- מדוע נרצח?
- הערכים המרכזיים בהם דגל
- המנהיג כסמל – איזה סמל מייצג בתודעה הציבורית? מורשתו העיקרית

שם המנהיג:

.....

מדוע נרצח? .....

.....

.....

ערכים מרכזיים: .....

.....

.....

.....

המנהיג כסמל: .....

.....

שם המנהיג:

.....

מדוע נרצח? .....

.....

.....

ערכים מרכזיים: .....

.....

.....

.....

המנהיג כסמל: .....

.....

שם המנהיג:

.....

מדוע נרצח? .....

.....

.....

ערכים מרכזיים: .....

.....

.....

.....

המנהיג כסמל: .....

.....

עץ ערכים ב'

הצטיידו בדפי מידע אודות ששת המנהיגים:

יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג, אנואר סאדאת ורחבעם זאבי.

צינו ע"ג עץ הערכים את המידע הבא:

- שם המנהיג (בצד שמאל)
- מדוע נרצח?
- הערכים המרכזיים בהם דגל
- המנהיג כסמל – איזה סמל מייצג בתודעה הציבורית? מורשתו העיקרית

שם המנהיג:

.....

מדוע נרצח? .....

.....

.....

ערכים מרכזיים: .....

.....

.....

המנהיג כסמל: .....

.....

שם המנהיג:

.....

מדוע נרצח? .....

.....

.....

ערכים מרכזיים: .....

.....

.....

המנהיג כסמל: .....

.....

שם המנהיג:

.....

מדוע נרצח? .....

.....

.....

ערכים מרכזיים: .....

.....

.....

המנהיג כסמל: .....

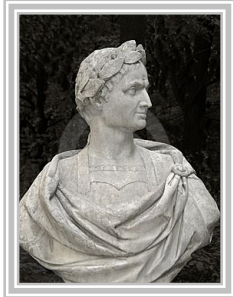
.....

תקציר מידע

יוליוס קיסר; מהאטמה גנדי; ג'ון פ קנדי; מרטין לותר קינג, אנואר סאדאת ורחבעם זאבי.

יוליוס קיסר

יוליוס קיסר נולד ב- 13 ביולי בשנת 102 לפנה"ס למשפחה פטריקית ידועה. את חייו הצעירים העביר ברומא, אבל בגיל 21 נאלץ לברוח ממנה, בשל תמיכתו במי שמונה באותה תקופה להיות הדיקטטור. לאחר בריחתו הוא החל בשירותו הצבאי שם הצטיין והיה ידוע בגבורתו הרבה. לאחר מותו של הדיקטטור, סולה, חזר קיסר לרומא והחל לעבוד כעורך דין. שמו יצא לפניו והוא נודע כבעל סגנון רטורי מצוי, וכעורך דין אשר נלחם כנגד השחיתות בשלטון. בשנת 75 לפנה"ס הוא יצא ללמוד רטוריקה ופילוסופיה אצל אפולוניוס מולו, הנואם המפורסם מרודוס. עם השנים הוא התקדם בזכות עבודה קשה, קשרים ותככים.

בשנות השלושים לחייו נבחר יוליוס קיסר לקונסול יחד עם סנטור בשם מרקוס קלפורניוס ביבולוס, אך תוך זמן קצר הצליח להשתלט על תפקידו של ביבולוס ולהיות קונסול יחיד. למשרת הקונסול הוא הצליח להגיע בזכות הקמתו של הטריאומווירט הראשון, שסימן בעצם ברית בין יוליוס קיסר, פופיוס וקרסוס שסיכמו יחד שיווליוס קיסר יהיה הקונסול בפועל, אך מתחת לפני השטח הוסכם שלא ייעשה דבר ברומא אלא אם כן שלושתם מסכימים לו.

בזכותו מינויו לקונסול קיבל יוליוס קיסר את השליטה על הפרובינקיה גאליה, אך זה לא הספיק לו והוא יצא למסע כיבושים שנמשך 9 שנים שבהם כבש את כל גאליה וחלקים מגרמניה.

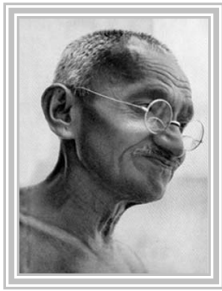
עלייתו של יוליוס קיסר לשלטון:

כשהוא כבר מתקרב לגיל 40 כוחו הפוליטי והכלכלי מתגבר, אך הצלחותיו לא התקבלו בעין יפה בעיני השכבה השלטת ברומא וגם הטריאומווירט הראשון מתחיל לגלות סדקים. יוליוס מבין שהוא עומד בפני הכרעה ולכן פתח במלחמה ונכנס עם צבאו המפואר לרומא. במשך 4 שנים הוא נלחם נגד כל אויביו ובסופו של דבר הוכתר כדיקטטור. במסעות כיבושיו הגיע עד למצריים ושם מינה את קליאופטרה לשליטה והיא ילדה לו בן. הוא הפך לדיקטטור לכל החיים, תופעה לא מקובלת עד לתקופתו. הוא גם קיבל מינוי של קונסול לתקופה של 10 שנים וקיבל חסינות מלאה. כדיקטטור, קיסר ביצע רפורמות מרחיקות לכת אשר עסקו באזרחות, חלוקת אדמות, תיקון לוח השנה ועוד. הוא קיבל מהסנאט יחס יוצא דופן שאף דיקטטור לא קיבל מעודו ונקרא בפי כל "אבי המולדת".

נפילתו של יוליוס קיסר:

קיסר היה ידוע בחדשנותו, אך היא היתה גם בעוכריו. האצולה הרומית לא קיבלה את הרפורמות בעין יפה, ויהירותו כלפי האצולה ובכלל הובילה בסופו של דבר לנפילתו. הרפובליקנים חששו מכך שיכתיר עצמו למלך, רעיון אשר היה מתועב מאד בעיני העם כולו, ויחסו המזלזל של קיסר הוסיף רוח גבית להתנגדות כלפיו. בין הסנאטורים שזממו להתנקש בו היו קסיוס וברוטוס אשר נחשב למקורב מאד לקיסר. בשנת 44 לפנה"ס כשהגיע קיסר לסנאט הוא הותקף על ידי קבוצה של סנאטורים שראו עצמם כמגיני העם הרומי מפני עריצותו של קיסר. בין המתקיפים היו בני המשפחות המכובדות ביותר ברומא, אשר חלקם קודמו והגיעו לתפקידיהם בזכותו של קיסר. אך עובדה זו לא עצרה אותם. קיסר נדקר 23 פעמים. על אף שהמתנקשים ראו עצמם כמגיני העם הרומי, הם לא התקבלו כך על ידי העם אשר ניסה להורגם בחזרה. יוליוס קיסר הועלה לדרגת אל לאחר מותו, ובנה לכבודו מקדש. לקיסר לא היו בנים והוא מינה ליורש את הנכד של אחותו, שצבר כוח רב לאחר מותו של קיסר והקים את הטריאומבירט השני.

יוליוס קיסר נודע בחייו כרטוריקן גדול, הוא הצליח בכל מעשיו ודרכיו, והיה אהוד מאד בעיקר בקרב העם. הוא הרחיב את גבולות הרפובליקה הרומית אל תוך גאליה, ומלחמת האזרחים אשר יזם הקנתה לו את השליטה הבלתי מעורערת על העולם הרומי. הוא נודע כמצביא נועז, אשר לחם בראש חייליו (ולא ישב בשורת הפיקוד מאחור). שמו יצא כמי ש"נואם בלהט בו הוא לוחם", והוא נודע עד היום במשפטו המפורסם "באתי, ראיתי, כבשתי" שנאמר על ידו בעת אחד מכיבושיו.

מהטמה גנדי

גנדי נולד ב-2 באוקטובר 1869 למשפחת הינדואית, מקאסטת הסוחרים והאומנים.

כבר בגיל צעיר נחשף לאמונות בדבר אי פגיעה ביצורים חיים, צמחונות, צום לשם

הטהרות וסובלנות הודית בין חברים באמונות וקאסטות שונות. בגיל 13, חיתנו

אותו הוריו לקסטורבה מחנ"ג, ונולדו להם חמישה בנים. בגיל 18 נשלח על ידי אמו לאנגליה ללמוד משפטים, שם החל המפגש המעמיק שלו עם דתו ומנהיגיה. עם סיום לימודיו מצא עבודה בחברה הודית ונשלח מטעמה לדרום אפריקה, שם פגש לראשונה באפליה כלפי האוכלוסיה ההודית.

בדרום אפריקה הוא הצליח לאגד את הקהילה ההודית לכדי כוח פוליטי מאוחד והפך למנהיג הקהילה ההודית. באותה תקופה הוא מפתח את הגישה של התנגדות לא אלימה, אשר מחוברת עד היום אליו ונחשבת לאחד מעקרונות היסוד שלו. הוא קרא להודים להתנגד ולסרב לחוק החדש שהיה חוק מפלה, וקרא להם לסבול את העונשים על הסרוב לחוק, במקום להתנגד לו באמצעים אלימים. בזכות פעילותו הרבה הוא קיבל אותות ושבחים, צבר כוח, ובסופו של דבר הצליח להגיע להסכם עם ממשלת דרום אפריקה על מתן הקלות במדיניותה המפלה כלפי ההודים.

גנדי והמאבק לעצמאותה של הודו:

בשנת 1914, לאחר כ-20 שנה בדרום אפריקה, חזר גנדי להודו, כשהוא בעל עמדה וכוח מנהיגותי בולט. הוא מתחיל מיד לפעול למען השגת עצמאות מלאה להודו ושחרורה מידי הכיבוש הבריטי. ב-1918 הוא מוביל מאבק של איכרים בממשלה הבריטית, שבסופו מוביל להגדלת התשלומים על היבולים והגדלת השליטה של האיכרים על אדמתם. מאבק זה מאדיר את שמו בכל רחבי הודו, ובעקבותיו החלו לכנותו מהטמה (נפש גדולה) ובאפו (אבא).

בצד הפעולות הפסיביות (אשר קראו לחרם על המוצרים הבריטיים, על מוסדות החינוך והמשפט הבריטים והתפטרות ממשורות ממשלתיות), הוא גם הנהיג פעולות אקטיביות לא-אלימות כגון – תהלוכות, אסיפות, חינוך חקלאי והקמת תעשיות פרטיות, כחתיירה תחת התעשייה הבריטית. בשל פעולותיו נאסר גנדי מספר פעמים וריצה עונשי כליאה. שיא המאבק בבריטים היה בדמות ארגון צעדת המלח, נגד מס המלח, ב-1930. גנדי צעד כ-400 ק"מ ואלפים הצטרפו אליו, כשהם אוספים בדרכם מלח. בעקבות כך, הוזמן גנדי להשתתף בוועידה בלונדון אשר דנה בשינויים חוקתיים בהודו, אך גנדי פרש במהלכה לאחר שהבין שתוכניתו לא מקובלת על הבריטים. בקיץ 1934 נעשו 3 נסיונות להתנקש בחייו, אך כולם נכשלו.

רצח גנדי:

מלחמת העולם השנייה הביאה איתה נסיונות נוספים של גנדי לשתף פעולה עם הבריטים בתמורה לשחרור הודו, אך ללא הואיל. תנועת "צאו מהודו" קמה באותה תקופה והתחזקה מאד, והפגנותיהם הביאו למאסרים והרוגים רבים. בין האסורים היה גם גנדי. המאבקים הקשים הובילו בסופו של דבר לכך שבשנת 1947 העניקו הבריטים להודו את עצמאותה, אך יחד עם זאת החליטו כי הודו תישא בהוצאות הכלכליות הכרוכות בהקמת פקיסטן. גנדי קיבל ותמך בהחלטה הבריטית ולכן נחשב לבוגד. ב-30 בינואר 1948 הוא נרצח על ידי הינדואי שהשתייך לארגון הינדואי קיצוני אשר לא תמך ברעיון חלוקת הודו.

בעקבות הרצח:

גווייתו נשרפה, ולפי בקשתו פוזר רוב האפר בין הנהרות הגדולים בעולם (הנילוס, הוולגה והתמזה). גישתו בדבר התנהגות לא אלימה ממשיכה להשפיע עד היום, והיא אומצה על ידי ארגוני זכויות אדם, וארגוני מחאה נוספים. היחסים בין הודים למוסלמים ביבשת עדיין שבריריים. מאז קבלת העצמאות צומצמו מימדי העוני, אך הודו עדיין נאבקת על הצמחת כלכלתה. גנדי נחשב באופן רישמי לאבי האומה ההודית, ויום הולדתו הוא יום חג לאומי והיום הבינלאומי לאי-אלימות. הוא נחשב עד היום לדמות נערצת ברחבי העולם, והפך סמל לסובלנות ולפתרון בלתי-אליים של סכסוכים והוא משמש כאב רוחני לתנועות סרבנות רבות.

ג'ון פיצג'רלד קנדי

היה הנשיא ה-35 של ארצות הברית. הוא היה לנשיא הצעיר ביותר שנכנס למסדרונות הבית הלבן. הוא נרצח כשהוא בן 46 בלבד.

קנדי נולד בשנת 1917 בברוקליין, מסצ'וסטס, לאב מיליונר ובעל קשרים פוליטיים ודיפלומטיים. קנדי הושפע מאביו, ונהג לבקר אותו בארצות שונות בהן כיהן בתפקידים שונים והחל לגלות עניין ביחסים בינלאומיים ומדיניות חוץ. כשהיה בין 24 התגייס לצבא ואף נשלח לחזית מול גרמניה במלחמת העולם השנייה. בשנת 1947 הוא נבחר לבית הנבחרים האמריקאי מטעם מסצ'וסטס, ובשנת 1952 החליט קנדי לרוץ לסנאט. כסנטור יצא פומבית כנגד מדיניותו של ג'וזף מקארתי, אשר יצא ב"ציד מכשפות" כנגד מה שנראה לו כגורמים קומוניסטים בממשל האמריקאי.

בשנת 1953 נישא קנדי לליקלין בובייה, באותה שנה הוא כותב את הספר "דיוקנאות באומץ" המספר על סנאטורים אשר הצביעו כנגד דעת הרוב וכנגד דעת בוחריהם בנושאים חשובים שעל הפרק. בזכות ספר זה הוא זוכה בפרס פוליצר.

קנדי בנשיאות

בבחירות שהתקיימו ב-1960 ניצח קנדי ברוב דחוק של 49.6% והוא היה לא רק הנשיא הצעיר ביותר, אלא גם הנשיא הקתולי הראשון שנבחר לנשיאות. קנדי החליף את הנשיא אייזנהאואר, שהיה ידוע בשמרנותו ואפרוריותו והביא איתו לבית הלבן המון אנרגיה, רוח צעירה, משוררים, סופרים, כוכבי קולנוע ועוד שלל מפורסמים אשר הוזמנו להתארח בביתו. קנדי סבל במשך שנים ארוכות מבעיות בריאותיות ובמיוחד סבל מגבו. ולמרות כל זאת, הוא היה ידוע כמי שעובד שעות ארוכות, קורא שישה עיתונים ומרבה להשתמש ביכולותיה של הטלוויזיה - חידוש באותה תקופה. השקפת עולמו מיוצגת באופן בולט במשפטו המפורסם: "אל תשאל מה ארצך יכולה לעשות למענך, שאל מה אתה יכול לעשות למען ארצך". במהלך נשיאותו הקצרה קנדי ביקש לקדם את הפסקת ההפרדה הגזעית וסייע בגלוי לתנועת "זכויות האזרח". משבר הטילים בקובה היה אירוע מרכזי בתקופת כהונתו, בו הוכיח קנדי כי הוא מסוגל להתמודד עם משברים בינלאומיים, מהדרגה הראשונה, מבלי לגרור את ארה"ב למלחמה כוללת.

הרקע לרצח:

קנדי הקדיש הרבה מזמנו ליריבות מול ברית המועצות שהתבטאה בצורה ברורה ביותר במלחמה הקרה. הוא האמין כי הנצחון במלחמה הקרה יבוא בזכות הנצחון במירוץ לחלל, ובזכות "צבא השלום" שהיה חיל מתנדבים אשר נשלח לסייע בכל העולם בתחומי חינוך, חקלאות, בריאות ועוד. במהלך כהונתו של קנדי העמיקה המעורבות האמריקאית במלחמת וייטנאם, ומספר הלוחמים גדל. משבר "מפרץ החזירים" אירע כשהיה רק בתחילת דרכו כנשיא, ובו פלשה ארה"ב לקובה בתמיכה של גולים קובנים שרצו להפיל את משטרו של פידל קסטרו. הפלישה לא צלחה כמתוכנן וקנדי החליט שלא להזרים כוחות תגבור נוספים והעדיף לסגת. מאוחר יותר יש שיטענו כי באירוע זה טמונים הזרעים אשר יניעו את רצח קנדי, ובין החשודים - אנשי CIA וגולים קובנים הממורמרים על כי נמנע מהם להמשיך ולהפיל את משטרו של קסטרו, ואנשי קסטרו הרוצים לנקום על המעורבות בענייניהם.

רצח קנדי:

קנדי נרצח בדאלאס, טקסס, ב-22 בנובמבר 1963 בעוד הוא נוסע במכוניתו הפתוחה. בסמוך לרצח נעצר החשוד העיקרי - לי הארווי אוסוואלד, אך זה נרצח יומיים לאחר מכן בדרכו למאסר. סוגיית המניע להרצחו של קנדי נותרה פתוחה עד היום. יש הסבורים שהיתה זו פעולה של אדם אחד, ויש הסבורים שהיתה זו התחברות של כמה גורמים בעלי כוח אשר קשרו להפילו. בין הגורמים שהואשמו היו: FBI, CIA, מאפיה, קומוניסטים ועוד. ועדת החקירה שהוקמה קבעה שהוא בוצע על ידי מתנקש יחיד שפעל לבד, אך היוכחים סביב הרצח ממשיכים עד היום.

רצח קנדי נחשב לאירוע מכונן בתודעה האמריקנית, הוא זעזע אומה שלמה, שעם מותו חששה מפני אובדן התקווה לעולם חופשי טוב יותר. לאחר רצח קנדי התחזקו הזרמים השמרניים בארה"ב וארה"ב רק המשיכה להסתבך בחזית בויאטנם. רצח קנדי נחשב עד היום הוא כפצע פתוח בלב האומה האמריקאית.

ד"ר מרטין לותר קינג הבן

חי בתקופה: 15 בינואר 1929 – 4 אפריל 1968

היה כומר בפטיסטי אפרו-אמריקאי, לוחם למען זכויות השחורים בארצות הברית אשר זכה בפרס נובל לשלום. התפרסם בעיקר בזכות עקרונותיו למאבק לא אלים ומאבקו לשוויון זכויות לשחורים בארצות הברית.

ביוגרפיה: נולד בג'ורג'יה, ארצות הברית. קיבל תואר דוקטורט בתיאולוגיה מאוניברסיטת בוסטון. נישא בשנת 1953, והיה אב לארבעה ילדים. בשנת 1954 – התמנה לכומר הכנסייה הפטיסטית באלבמה.

אידאולוגיה: לותר קינג יצא כנגד חוקים מפלים כלפי שחורים בארצות הברית ושאף להענקת זכויות שוות לכל אזרחי ארצות הברית. מדיניות ההפרדה שהיתה נהוגה בעת ההיא בארצות הברית הפרידה בין זכויות בסיסיות ל"לבנים" ול"שחורים" בכל תחומי החיים: מקומות עבודה, שכר, קידום מקצועי, שימוש בשירותים ומתקנים ציבוריים, שכונות מגורים ובתנאי קבלה לבתי ספר ואוניברסיטאות. בנוסף לאפליה זו, שחורים נתקלו בגילויי אלימות קשים, הם נתלו ונשרפו ע"י הקו-קלוקס-קלאן. מדיניות זו קיבלה עידוד והתעלמות מצד המערכת המשפטית ורשויות החוק.

תרומתו: הוביל להקמת התנועה לזכויות האזרח של ארצות הברית בזכות חרם שהנהיג במונטגומרי אוכלוסית השחורים לא השתמשה בתחבורה הציבורית, החרם נמשך כשנה ובמהלכו ביתו של לותר קינג הופצץ. השביתה הסתיימה לאחר שבית המשפט העליון פסק שההפרדה הגזעית באוטובוסים תיפסק. הוא הקים ארגון לשוויון זכויות האזרח ועמד בראשו עד יום מותו.

ביום 2 ביולי 1964 נחקק חוק זכויות האזרח בארצות הברית, החוק אוסר על אפליה במקומות ציבוריים ובתי ספר.

סמל: קינג מהווה סמל למאבק למען זכויות האדם. הוא מחסידי שיטת האי ציות האזרחי וברוח זו ארגן צעדות מחאה למען ביטול ההפרדה הגזעית ומתן שוויון זכויות הצבעה לשחורים.

נאומו "יש לי חלום" הוא אחד הנאומים המפורסמים ביותר בעולם.

נסיבות הרצח: נרצח בירייה ע"י מתנקש, ג'יימס ארל ריי אשר הודה ברצח, הורשע ולאחר מכן חזר בו מהודאתו. בשנת 1999 משפחתו זכתה במשפט נגד לוד ג'ורס שהצהיר כי קיבל \$100,000 בכדי לארגן את ההתנקשות. חבר המושבעים קבע כי סוכנויות ממשלתיות היו מעורבות ברצח.

מוחמד אנואר סאדאת

חי בתקופה: 25 בדצמבר 1918 - 6 באוקטובר 1981.

במה עסק: היה נשיא מצרים בין השנים 1970 – ועד מותו בשנת 1981.

ביוגרפיה: סאדאת נולד סמוך לדלתת הנילוס.

הוא למד באקדמיה הצבאית (1938) ועסק בתפקידים מגוונים בצבא מצרים, בשנת 1957 נמנה עם חברות "הקצינים החופשיים" אשר השתתפו בהפיכה צבאית שהורידה מהשלטון את המלך פארוק. בשנת 1957 הפך סאדאת למוזכ"ל האיחוד הלאומי - המפלגה הממלכתית היחידה במצרים. ב-1969, לאחר שמילא שורת תפקידים בממשלה, נבחר לסגנו של גמאל עבד אל נאצר, שליט מצרים. לאחר שנאצר מת ב-1970, ירש סאדאת את מקומו כנשיא, לאחר שמועמדו אושרה במשאל עם (משאל עם נוסף נערך בשנת 1976).

סאדאת יזם יחד עם סוריה את מלחמת יום הכיפורים, הוא הצליח לשקם את המוניטין שנפגע כתוצאה מתבוסת מצרים במלחמת ששת הימים אולם לא השיג את מטרותיו הצבאיות.

אידאולוגיה: סאדאת נקט מדיניות כפולה כלפי האסלאם במצרים. מצד אחד, ארגוני מחתרת אסלאמיים-פונדמנטליסטים נקטו צעדי התנגדות מאורגנת ואף טרור, בעיקר משנת 1977, והממשל פעל נגדם ביד קשה. אולם במקביל פעל סאדאת להאדרת האסלאם בחברה המצרית ולביסוס החוקה והמשפט המצריים על חוקי הדת.

סאדאת הנהיג ליברליזציה במשק שהיה ריכוזי עד אז, ופתח את מצרים להשקעות חוץ, בעיקר מהמערב, וליוזמה חופשית ברוח הקפיטליזם; בתוך כך צמצם את המשק הממלכתי והחזיר חלק מהרכוש המולאם לבעלי הקודמים.

מדיניות הליברליזציה קירבה את מצרים למערב, ובייחוד לארצות הברית, והחלישה את זיקתה לברית המועצות.

תרומתו: שנים ספורות לאחר מלחמת יום הכיפורים, החלו גישושים בין ישראל למצרים על הסכם שלום. סאדאת הפתיע, כשהצהיר כי על מנת להשיג שלום, הוא מוכן להגיע לביקור בישראל. ראש הממשלה מנחם בגין קיבל את הצעתו, והזמין את סאדאת לביקור רשמי בישראל.

ב-19 בנובמבר 1977 נחת סאדאת בנמל תעופה בן-גוריון, ופתח תקופה חדשה בהיסטוריה של המזרח התיכון. מיליוני אנשים ברחבי העולם צפו ברגע ירדתו של סאדאת מהמטוס, לצילי תרועת חוצרות ורעש תותחים. סאדאת שהה בביקורו זה שני לילות בישראל, נאם בכנסת ונפגש עם כל סיעות הבית. הציבור בישראל קיבלו בהתלהבות ובכבוד של מלכים. כשחזר במטוסו ליוו אותו שני מטוסים של חיל האוויר הישראלי בדרכו חזרה למצרים. בשל ביקורו זה זכה סאדאת להיבחר כאיש השנה של המגזין טיים באותה השנה.

באמצעות הביקור פתח סאדאת דרך לתהליך של שלום עם ישראל, ששיאו היה בחתימת ההסכם ב-26 במרץ 1979.

ההסכם התקבל בזעם ברוב מדינות ערב, ומצרים ספגה גינויים ונודתה בעולם הערבי. גם בתוך מצרים עצמה התפתחה המחתרת של הג'יהאד האסלאמי. סאדאת נלחם במחתרת זו וב-1981 הוא עצר 1,600 פעילים שלה.

סמל: סאדאת קיבל פרס נובל לשלום (יחד עם מנחם בגין) בזכות הסכם השלום עם ישראל. סאדאת היה המנהיג הערבי הראשון שבא לביקור בישראל וחתם על הסכם שלום עם ישראל.

נסיבות הרצח: בעת שצפה במצעד השנתי שציין את "ניצחון מלחמת אוקטובר" (מלחמת יום הכיפורים), ביום ה-6 באוקטובר 1981, סאדאת נרצח ע"י אנשי הג'יהאד המצרי. המתנקשים השתתפו במצעד לבושים במדי צבא, כאשר הגיעו לבימת הכבוד ירו בסאדאת. סגנו, חוסני מובראכ, אשר ישב לצידו לא נפגע וירש את מקומו כנשיא.

רחבעם זאבי (גנדי)

חי בתקופה: 20 ביוני 1926 – 17 באוקטובר 2001

במה עסק: היה אלוף בצה"ל, ח"כ ושר התיירות.

לאחר שחרורו עסק בניהול מוזיאון ארץ ישראל, עבד במשרד החוץ וכיהן כחבר כנסת מטעם סיעת מולדת ועד מינויו כשר התיירות.

ביוגרפיה: נולד בירושלים, בשכונת ימין משה, דור שישי בירושלים. התחנך בגימנסיה העברית ובגיל 17 התגייס לפלמ"ח ולחם בין שורותיו עד למלחמת העצמאות והקמתו של צה"ל. בפלמ"ח הכיר את יעל ונולדו להם חמישה ילדים. לאחר קום המדינה השתלב בצה"ל עד שהיה לאלוף פיקוד המרכז. בשנת 1974 השתחרר.

אידאולוגיה: גנדי חונך על ערכים של ציונות וסוציאליזם, תוך דגש על הציונות האקטיביסטית וה"הגנה". ותמיד שאף לחזק את אחיזת העם בארצו. אהבת האדם והארץ והשמירה על שלמות הארץ היו ערכים בולטים במשנתו. הוא אהב גיאוגרפיה והיסטוריה, אהב את ארץ ישראל והרבה לטייל, ולחקור את כל החי והצומח אשר ברחבי הארץ כולה. היה ידוע באהבתו לתורה, ידע וציטט פסוקים רבים ואהב את מורשת ישראל.

תרומתו: כאלוף פיקוד המרכז תרם רבות בחיזוקה של בקעת הירדן ואיזרוח ההאחזויות שבה. הוא היה ידוע כאלוף פיקוד שדלתו פתוחה גם לתושבי האיזור. שליחותו בכנסת היתה לחבר את שלושת היסודות של תורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל והוא עשה זאת בצורה ישירה ואמיתית, ללא גינונים ועם המון אהבת אדם. הוא גם קידם את נושא החזרת השבויים ולכל מקום שאליו הלך נשא עימו את הדיסקית עם שמותיהם של שמונת השבויים. עד היום, אחד הרעיונות המרכזיים שעמם הוא מזוהה ביותר הוא רעיון הטרנספר אשר מבוסס על כמיהתו לשלום יחד עם הבנת הבעיה הדמוגרפית והרצון לחיות במדינה דמוקרטית שבה אין שני סוגי אזרחים.

סמל: עליו נאמר שהוא "אלוף נעוריה של המולדת", ואכן הוא ידוע כמי שחייו מסמלים את צמיחתה והתפתחותה של מדינת ישראל. הוא זכור לכל כמי שהביא איתו את אהבת הארץ ואהבת תורת ישראל. הוא הכיר כל אבן ושביל בארץ, וידע לצטט פסוקים באומרו – "על שבילי הארץ יש ללכת יחפים כי דורכים על פסוקים". הוא גם סימל את השמירה על שלמות הארץ ורעיון הטרנספר כבסיס לשלום.

נסיבות הרצח: כששמו הופיע ב"רשימות החיסול" של ארגוני טרור שונים, סירב לקבל מאבטח אישי קבוע באומרו "לא יתכן שהמתנחלת בקרית ארבע תהיה חשופה ואני אהיה מאובטח ומשוריין". ב-2001 מפלגתו נכנסה לממשלה וגנדי מונה לשר בממשלתו של שרון. ב-15.10.01 גנדי מגיש את התפטרותו ממשלת שרון. ב-17.10 הוא נרצח על ידי מחבלים שפרצו לחדרו במלון הייאט בירושלים. בן 75 במותו.